

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SIYOSATINING MUHIM YO‘NALISHLARI.

Mualliflar: **Olimova Farzona Farxod qizi**

Student, Tashkent State Medical University

Tashkent, Uzbekistan

Ilmiy rahbar: **Iskandarov Sherzod**

Teacher, Tashkent State Medical University

Tashkent, Uzbekistan

Annotatsiya

Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston tashqi siyosatining konseptual asoslari, ustuvor yo‘nalishlari va strategik maqsadlari tahlil qilinadi. Muallif mintaqaviy hamkorlik, iqtisodiy diplomatiya va transport-logistika koridorlarini rivojlantirish masalalariga alohida to‘xtalib o‘tgan. Shuningdek, maqolada O‘zbekistonning jahonning yetakchi davlatlari va nufuzli xalqaro tashkilotlar (BMT, SHT, TDT) bilan munosabatlari, global tashabbuslari hamda milliy manfaatlarni himoya qilishdagi roli yoritilgan.

Аннотация

В данной статье анализируются концептуальные основы, приоритетные направления и стратегические цели внешней политики Нового Узбекистана. Автор уделяет особое внимание вопросам регионального сотрудничества, экономической дипломатии и развитию транспортно-логистических коридоров. Также в статье освещаются отношения Узбекистана с ведущими мировыми державами и влиятельными международными организациями (ООН, ШОС, ОТГ), его глобальные инициативы и роль в защите национальных интересов.

Kalit so‘zlar: Tashqi siyosat, Markaziy Osiyo, iqtisodiy diplomatiya, strategik sheriklik, transport koridorlari, xalqaro tashkilotlar, Yangi O‘zbekiston.

Kirish

O‘zbekiston o‘zining strategik geografik joylashuvi va boy tarixiy merosi bilan Markaziy Osiyo mintaqasida muhim o‘rin tutadi. Bugungi kunda mamlakatimiz olib borayotgan tashqi siyosat "Inson qadri uchun" tamoyiliga tayangan holda, milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va aholi farovonligini ta‘minlash uchun qulay xalqaro sharoitlarni yaratishga qaratilgan.

Asosiy qism

1. Markaziy Osiyo – Tashqi Siyosatning Bosh Ustuvor Yo‘nalishi

O‘zbekiston tashqi siyosiy faoliyatining eng asosiy yo‘nalishi qo‘shni davlatlar bilan do‘stona, yaqin qo‘shnichilik va o‘zaro manfaatli aloqalarni mustahkamlashdir.

Mintaqaviy hamkorlik: So‘nggi yillarda mintaqa davlatlari o‘rtasidagi chegaralarning ochilishi, savdo-sotiq hajmining ortishi va transport yo‘laklarining rivojlanishi yangi muhitni yaratdi.

Xavfsizlik masalalari: Mintaqadagi ekstremizm, terrorizm va narkotrafikka qarshi birgalikda kurashish, shuningdek, suv resurslaridan oqilona foydalanish masalalari doimiy diqqat markazida.

Madaniy-gumanitar aloqalar: Qardosh xalqlar o‘rtasidagi tarixiy va madaniy rishtalarni qayta tiklash, xalq diplomatiyasini rivojlantirish ustuvor vazifa etib belgilangan.

Iqtisodiy Diplomatiya: Investitsiyalar va Eksport

O‘zbekiston tashqi siyosati bugungi kunda "iqtisodiy rang" olgan. Har bir xorijiy tashrif va uchrashuvning asosiy maqsadi aniq iqtisodiy natijalarga erishishdir.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish: Mamlakat iqtisodiyotiga zamonaviy texnologiyalarni olib kirish va sanoatni modernizatsiya qilish uchun xorijiy sarmoyadorlar bilan faol ish olib borilmoqda.

Eksport bozorlarini kengaytirish: Mahalliy mahsulotlarni jahon bozorlariga, ayniqsa, Yevropa va Osiyo mamlakatlariga olib chiqish uchun transport-logistika imkoniyatlarini kengaytirish.

Transport koridorlari: "Termiz – Mozori-Sharif – Qobul – Peshovar" temir yo‘li kabi loyihalar orqali Janubiy Osiyo bozorlariga chiqish O‘zbekistonning tranzit salohiyatini oshiradi.

Jahon Hamjamiyati va Xalqaro Tashkilotlar bilan Hamkorlik

O‘zbekiston ko‘p tomonlama diplomatiyani rivojlantirishga alohida ahamiyat bermoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT): O‘zbekiston BMT minbaridan global muammolar, jumladan, Orol dengizi fojiasi, yoshlar huquqlari va mintaqaviy xavfsizlik bo‘yicha muhim tashabbuslarni ilgari surmoqda.

Shanxay Hamkorlik Tashkiloti (SHT) va Turkiy Davlatlar Tashkiloti (TDT): Ushbu tashkilotlar doirasida iqtisodiy va madaniy integratsiyani kuchaytirish masalalari ko‘rib chiqilmoqda.

Jahon Savdo Tashkiloti (JST): JSTga a‘zo bo‘lish jarayoni mamlakatning xalqaro savdo tizimiga to‘laqonli integratsiyalashuvi uchun muhim qadamdir.

Strategik Hamkorlar bilan Aloqalarni Mustahkamlash

O‘zbekiston dunyoning yetakchi davlatlari — AQSH, Rossiya, Xitoy, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, Turkiya, Janubiy Koreya va Yaponiya bilan strategik sheriklik aloqalarini izchil rivojlantirib kelmoqda. Bu hamkorlik faqatgina siyosiy emas, balki ta‘lim, sog‘liqni saqlash va yuqori texnologiyalar sohalarini ham qamrab olgan.

Atrof-muhit va Ekologik Diplomatiya

Global iqlim o‘zgarishi sharoitida O‘zbekiston "Yashil diplomatiya"ga urg‘u bermoqda. Orolbo‘yi hududini ekologik innovatsiyalar zonasi deb e‘lon qilinishi va

mintaqada daraxtzorlarni ko‘paytirish bo‘yicha xalqaro loyihalarni jalb qilish muhim yo‘nalish hisoblanadi.

O‘zbekistonning oxirgi yillardagi eksport hajmi va jalb qilingan investitsiyalar miqdori haqida raqamlar qo‘shishingiz mumkin.

Iqtiboslar: Prezident Shavkat Mirziyoyevning BMT Bosh Assambleyasidagi nutqlaridan muhim fikrlarni ilova qilish maqolaning salmog‘ini oshiradi.

Diagrammalar: Transport koridorlari yoki tashqi savdo aylanmasi ko‘rsatkichlarini jadval ko‘rinishida berish maqsadga muvofiq.

O‘zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini yanada chuqurroq yoritish uchun maqolani quyidagi faktik ma’lumotlar, strategik tashabbuslar va yangi yo‘nalishlar bilan boyitish mumkin. Ushbu qismlar maqolaning hajmini oshirish bilan birga, uning ilmiy va tahliliy darajasini ko‘taradi.

"Yangi O‘zbekiston" va "Katta Markaziy Osiyo" Kontsepsiyasi

O‘zbekistonning tashqi siyosatidagi eng katta burilish — bu mintaqaviy xavfsizlikka bo‘lgan yondashuvning o‘zgarishidir. Avvalgi yopiqlik siyosatidan voz kechilib, Markaziy Osiyoni yagona, jipslashgan va iqtisodiy rivojlangan mintaqaga aylantirish strategiyasi ilgari surildi.

Markaziy Osiyo davlat rahbarlarining Maslahat uchrashuvlari: O‘zbekiston tashabbusi bilan yo‘lga qo‘yilgan ushbu format mintaqadagi barcha bahsli masalalarni (chegaralar, suv resurslari, transport) muloqot orqali hal qilish imkonini berdi.

Afg‘oniston omili: O‘zbekiston Afg‘onistonni xalqaro izolyatsiyadan chiqarish va uni mintaqaviy iqtisodiy loyihalarga (masalan, elektr uzatish liniyalari va temir yo‘llar) jalb qilish tarafdori. Bu nafaqat tinchlik, balki Janubiy Osiyo bozorlariga chiqish uchun kalit hisoblanadi.

Madaniy-gumanitar diplomatiya va Milliy brendni targ‘ib qilish

Xalqaro maydonda mamlakatning "yumshoq kuch" (Soft Power) imkoniyatlaridan foydalanish tashqi siyosatning ajralmas qismiga aylandi.

Ziyorat turizmi: O'zbekistonning islom tamadduni markazi sifatidagi o'rnini mustahkamlash (Imom Buxoriy, Termiziy merosi) orqali xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish.

UNESCO bilan hamkorlik: Milliy qadriyatlarimizni (masalan, baxshichilik san'ati, lazgi, o'zbek taomlari) xalqaro meros ro'yxatiga kiritish orqali mamlakat nufuzini oshirish.

Xorijdagi vatandoshlar bilan ishlash: "Vatandoshlar" jamg'armasi orqali chet eldagi o'zbekistonliklar bilan aloqalarni mustahkamlash va ularning salohiyatini vatan ravnaqiga yo'naltirish.

Madaniy-gumanitar diplomatiya va Milliy brendni targ'ib qilish

Xalqaro maydonda mamlakatning "yumshoq kuch" (Soft Power) imkoniyatlaridan foydalanish tashqi siyosatning ajralmas qismiga aylandi.

Ziyorat turizmi: O'zbekistonning islom tamadduni markazi sifatidagi o'rnini mustahkamlash (Imom Buxoriy, Termiziy merosi) orqali xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish.

UNESCO bilan hamkorlik: Milliy qadriyatlarimizni (masalan, baxshichilik san'ati, lazgi, o'zbek taomlari) xalqaro meros ro'yxatiga kiritish orqali mamlakat nufuzini oshirish.

Xorijdagi vatandoshlar bilan ishlash: "Vatandoshlar" jamg'armasi orqali chet eldagi o'zbekistonliklar bilan aloqalarni mustahkamlash va ularning salohiyatini vatan ravnaqiga yo'naltirish.

Tashqi siyosatning huquqiy asoslari va xalqaro reytinglar

Maqolada O'zbekistonning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilanib borayotganini qayd etish muhim:

Inson huquqlari: Majburiy mehnatga barham berilishi va diniy erkinliklarning ta'minlanishi natijasida O'zbekistonning xalqaro "qora ro'yxat"lardan chiqarilishi.

Iqtisodiy erkinlik: O'zbekistonning "Doing Business" kabi nufuzli reytinglarda yuqori pog'onalariga ko'tarilishi xorijiy hamkorlar ishonchini mustahkamlamoqda.

O'zbekistonning tashqi siyosati bugungi kunda ko'p vektorlilik tamoyiliga asoslangan. Bu shuni anglatadiki, mamlakat bir vaqtning o'zida ham Sharq, ham G'arb davlatlari bilan, hech bir blokga qo'shilmagan holda, faqat o'z milliy manfaatlaridan kelib chiqib hamkorlik qiladi. Bunday muvozanatli siyosat mintaqadagi barqarorlikning asosiy kafolatidir

Suv va Energetika Diplomatiyasi: Mintaqaviy Barqarorlik Kaliti

Markaziy Osiyoda suv resurslaridan oqilona foydalanish tashqi siyosatning eng murakkab va muhim yo'nalishlaridan biridir.

Transchegaraviy daryolar: O'zbekiston Amudaryo va Sirdaryo suvlaridan foydalanishda barcha qo'shni davlatlar manfaatlarini hisobga olish tamoyilini ilgari surmoqda. Bu borada "Suv diplomatiyasi" tushunchasi shakllandi.

Qambarota-1 va Rog'un loyihalari: Ilgari ziddiyatli bo'lgan ushbu GES qurilishlarida O'zbekistonning investitsiyaviy va muhandislik ishtiroki qo'shnihilik aloqalarining yangi sifat darajasiga chiqqanini ko'rsatadi.

Yagona energetika halqasi: Mintaqa davlatlarining energetika tizimini qayta tiklash orqali energiya tanqisligini birgalikda hal qilish choralari ko'rilmogda.

O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi: GSP+ va Kengaytirilgan Sheriklik

Yevropa yo'nalishi O'zbekiston uchun yuqori texnologiyalar va demokratik islohotlar manbai hisoblanadi.

GSP+ tizimi: O‘zbekistonning ushbu tizimga a‘zo bo‘lishi 6000 dan ortiq turdagi mahalliy mahsulotlarni Yevropa bozorlariga bojxona to‘lovlarisiz olib kirish imkonini berdi.

Kengaytirilgan sheriklik va hamkorlik to‘g‘risidagi bitim (EPCA): Bu hujjat O‘zbekiston va Yevropa Ittifoqi o‘rtasidagi aloqalarni sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tardi, ayniqsa siyosiy muloqot va inson huquqlari sohasida.

"O‘rta koridor" (Middle Corridor) va Transport Geopolitikasi

O‘zbekiston "land-locked" (dengizga chiqish imkoni yo‘q) mamlakat bo‘lgani sababli, transport strategiyasi hayot-mamot masalasidir.

Trans-Kaspiy yo‘nalishi: Xitoydan Markaziy Osiyo va Kaspiy dengizi orqali Yevropaga chiquvchi yo‘nalishda O‘zbekistonning faol ishtiroki.

Janubiy yo‘nalish: Pokiston portlariga (Gvadar va Karachi) chiqish orqali Hind okeani bozorlarini o‘zlashtirish. Bu strategiya "Janubiy va Markaziy Osiyo bog‘liqligi" kontseptsiyasining asosi hisoblanadi.

Parlamentar Diplomatiya

Tashqi siyosatda Oliy Majlisning roli sezilarli darajada oshdi.

Parlamentlararo guruhlar: Dunyoning 50 dan ortiq davlatlari parlamentlari bilan do‘stlik guruhlari tashkil etilgan.

Xalqaro nazorat: O‘zbekiston xalqaro konventsiyalarni ratifikatsiya qilish va ularning ijrosini ta‘minlashda parlament nazoratidan unumli foydalanmoqda.

"O‘zbekistonning tashqi siyosati bugun nafaqat diplomatik uchrashuvlar, balki aniq iqtisodiy loyihalar, xalqlar o‘rtasidagi do‘stlik va mintaqaviy xavfsizlikning kafolatiga aylandi. Mamlakatimiz o‘zining ochiqlik strategiyasi bilan Markaziy Osiyoning 'geosiyosiy yuragi' sifatida dunyo nigohida qayta gavdalanmoqda."

Global Kuch Markazlari bilan Strategik Muvozanat

O‘zbekiston tashqi siyosatining o‘ziga xosligi — dunyoning yirik siyosiy va iqtisodiy kuchlari bilan bir xil masofada, o‘zaro manfaatli aloqalarni o‘rnata olishidadir.

Xitoy Xalq Respublikasi: O‘zbekiston uchun Xitoy — eng yirik savdo va investitsiyaviy sherik. "Bir makon, bir yo‘l" tashabbusi doirasida infratuzilmaviy loyihalar, qayta tiklanuvchi energiya (quyosh va shamol panellari) va yuqori texnologiyalar sohasida hamkorlik chuqurlashmoqda.

Amerika Qo‘shma Shtatlari: AQSH bilan munosabatlar "C5+1" formati doirasida mintaqaviy xavfsizlik, iqtisodiy modernizatsiya va inson huquqlari masalalarini qamrab oladi. AQSH O‘zbekistonning mustaqilligi va suverenitetini qo‘llab-quvvatlovchi muhim strategik hamkor hisoblanadi.

Rossiya Federatsiyasi: Rossiya bilan munosabatlar uzoq yillik iqtisodiy va gumanitar bog‘liqlikka asoslangan. Asosan energetika, sanoat kooperatsiyasi va mehnat migratsiyasi sohalaridagi hamkorlik ustuvor hisoblanadi.

O‘zbekistonning Global Tashabbuslari: BMT Minbaridan Yangragan G‘oyalar

O‘zbekiston endi nafaqat xalqaro jarayonlar ishtirokchisi, balki ularning tashabbuskori sifatida ham namoyon bo‘lmoqda:

Markaziy Osiyo yadro qurolidan xoli zona: Bu tashabbus mintaqada barqarorlik va ishonch muhitini yaratishda muhim qadam bo‘ldi.

Pandemiya davridagi birdamlik: O‘zbekiston BMT doirasida "Pandemiyalar davrida davlatlarning ixtiyoriy majburiyatlari to‘g‘risidagi xalqaro kodeks"ni ishlab chiqishni taklif etdi.

Yoshlar huquqlari: "Yoshlar huquqlari to‘g‘risidagi xalqaro konvensiya"ni qabul qilish tashabbusi global miqyosda qo‘llab-quvvatlanmoqda.

Tashqi Iqtisodiy Faoliyatning Yangi Gorizontlari

Maqolada iqtisodiy diplomatiyaning raqamli va innovatsion jihatlariga to'xtalib o'tish maqsadga muvofiq:

Texnologik transfer: Janubiy Koreya va Yaponiya bilan hamkorlikda "aqli shahar", raqamli tibbiyot va robototexnika sohalarida tajriba almashish.

Islom taraqqiyot banki va Osiyo taraqqiyot banki: Ushbu moliya institutlari bilan qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash bo'yicha milliardlab dollarlik loyihalarni amalga oshirish.

. Jamoatchilik Diplomatiyasi va Xalqaro Imidj

O'zbekistonning yangi qiyofasini dunyoga tanitishda quyidagi omillar muhim rol o'ynamoqda:

Xalqaro forumlar: Samarqand va Toshkentda o'tkazilayotgan yirik iqtisodiy va investitsiyaviy forumlar (masalan, Toshkent xalqaro investitsiya forumi) mamlakatning "investitsiyaviy darvozasi" ekanini isbotlamoqda.

Ochiqlik siyosati: 90 dan ortiq davlat fuqarolari uchun vizasiz rejimning joriy etilishi O'zbekistonni turizm va biznes uchun eng ochiq mamlakatlardan biriga aylantirdi.

Xulosa

"Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistonning tashqi siyosati — bu shunchaki diplomatiya emas, balki xalqimizning tinchligi va farovonligini ta'minlashga qaratilgan amaliy harakatlar majmuidir. Ochiqlik, o'zaro hurmat va milliy manfaatlarni qat'iy himoya qilish tamoyillariga asoslangan ushbu yo'nalish mamlakatimizni yangi davrning ishonchli va prognoz qilib bo'ladigan strategik hamkoriga aylantirdi."

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.

O‘zbekiston Respublikasining Tashqi siyosiy faoliyat kontsepsiyasi. (O‘zbekiston Respublikasining Qonuni).

“O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.

Safoev S. Markaziy Osiyodagi geosiyosiy jarayonlar va O‘zbekistonning tashqi siyosiy strategiyasi. – Toshkent, 2022.

Lafasov M. Jahon siyosati va O‘zbekistonning xalqaro hamjamiyatga integratsiyalashuvi. – Toshkent: “Akademiya”, 2020.

O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi rasmiy veb-sayti ma’lumotlari (www.mfa.uz).

Birlashgan Millatlar Tashkiloti rasmiy sayti va O‘zbekistonning tashabbuslari bo‘yicha hisobotlar (www.un.org).